

94 (477)

Г 70

Віктор Горобець

СВІТАНОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Люди, соціум, влада,
порядки, традиції

94(477)
Г 70

Віктор Горобець

СВІТАНОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Люди, соціум, влада,
порядки, традиції

ХАРКІВ КЛУБ
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 94(477)
ББК 63.3(4Ук)
Г70

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту історії України НАН України

Рецензенти:

Валерій Смолій, доктор історичних наук, академік НАН України;
Олександр Гуржій, доктор історичних наук, професор»

Громадський просвітницький проект «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт»

ЛІКБЕЗ.
історичний фронт

Дизайнер обкладинки *Олександр Слободянюк*

Науково-популярне видання

ГОРОБЕЦЬ Віктор

**Світанок української держави.
Люди, соціум, влада, порядки, традиції**

Керівник проекту *С. І. Мозгова*
Координатор проекту *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Р. Залатарьов*
Редактор *К. В. Новак*
Художній редактор *Т. О. Волощина*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *Н. О. Міщенко*

Підписано до друку 05.04.2017.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 23,52.
Наклад 4000 пр. Зам. № 17-179.

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом
DIN EN ISO 9001:2000

ISBN 978-617-12-2548-0

- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2017
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2017

ЗМІСТ

«Досить тепер маю вигоди, достатку й пожитку в землі й князівстві моему». Козацька революція 1648—1649 років і народження Української держави. Пролог	5
ГЛАВА 1. «А пан полковник у нас тепер за воеводу, а пан сотник за старосту, а отаман городовий за суддю». Що являла собою Українська держава раннього Нового часу?	14
ГЛАВА 2. Полково-сотенний устрій Української козацької держави. Особливості політико-адміністративного облаштування Гетьманату.....	50
ГЛАВА 3. Соціальна мозаїка: люд лицарський і посполитий, старше й молодше товариство.....	77
ГЛАВА 4. «Без совіту полковників й іншого товарищества нічого учинити не мочно». Генеральна рада як вияв військової демократії	143
ГЛАВА 5. «Вручили йому в нагляд правління і всі військові і громадянські справи». Гетьманська влада.....	184
ГЛАВА 6. «От нас суполную владзу маєт тим полком справовати, непослушних карати і вольностей товариства нашого постерегти». Пани-товариші полковники	230
ГЛАВА 7. «Пан сотник за старосту». Сотенне управління.....	271
ГЛАВА 8. Вибори та виборність в Українській ранньомодерній державі	294
ГЛАВА 9. «З милосердям, побожнє, без крику и тяжкости людское, чинячи ласку». Суд і судочинство	359
ПРИМІТКИ	434

Віктор Горобець — доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки України, завідувач відділу соціальної історії Інституту історії України Національної академії наук України, відповідальний редактор альманаху «Соціум». Викладав у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Коло наукових інтересів професора охоплює проблеми політичної і соціальної історії середньовічної та ранньомодерної України, історії дипломатії і міжнародних відносин. Автор понад 500 наукових праць, серед них понад 20 індивідуальних і колективних монографій.

Ця книжка про один з найяскравіших і водночас найбільш драматичних періодів вітчизняної історії — добу визвольних змагань козацтва середини XVII століття, після яких постала Українська козацька держава, а потім — сто років відчайдушної, жертвовної боротьби за зміцнення й розбудову власної країни.

Історія козацької доби не вкладається у штучно спрощену модель, а постає в усіх кольорах і відтінках. Це чесна розповідь про величні й героїчні справи, доблесть і жертвовність, доленосні державні рішення і мудрість, що випередила час, а також про ганебні прояви егоїзму, легкодухості й слабкості, недалекоглядності, зрадливості, підлості й жадібності. Розповідь про те, як вершилась історія України в її золоту добу, коли поняття «воля», «право», «гідність», «незалежність» були сенсом життя. І в цьому дзеркалі минувшини відбивається жива душа народу, творця своєї історії.